

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาระดับคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปผล
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผล

ผลการศึกษาระดับคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ครูผู้สอนเห็นว่า ระดับคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยรวมทุกด้านมีค่าระดับคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ คุณธรรม จริยธรรมในการครองงาน การครองตน และการครองคน ตามลำดับ
2. ครูผู้สอนมีความเห็นว่าระดับคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยรวมตามประสพการณ์การทำงาน มีระดับคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ครูผู้สอนมีประสพการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป และครูผู้สอนมีประสพการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจำแนกตามประสพการณ์การทำงาน พบว่า
 - 2.1 ครูผู้สอนที่มีประสพการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี เห็นว่าระดับคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยรวมตามประสพการณ์การทำงาน มีระดับคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงลำดับเป็นรายด้านตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ คุณธรรม จริยธรรมในการครองงาน การครองตน และการครองคน

2.2 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป เห็นว่าระดับคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยรวมตามประสบการณ์การทำงาน มีระดับคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงลำดับเป็นรายด้านตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ คุณธรรม จริยธรรมในการครองงาน การครองคน และการครองตน

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอน มีประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกันมี ความคิดเห็นต่อระดับคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 1 พบว่า ระดับคุณธรรม จริยธรรมโดยรวมไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะตอบแบบสอบถามของครูผู้สอน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละด้าน ตามความถี่สูงสุด 3 ลำดับ ดังนี้

4.1 ควรส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการครองตน คือ วางตนให้เหมาะสมกับฐานะตนเอง บริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม และควรมีจิตสำนึกมีสติเตือนตัวเองและฟังความคิดเห็นบุคคลอื่นอย่างไว้ใจ

4.2 ควรส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการครองคน คือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มาก ควรให้ความสำคัญกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียม และรับฟังข้อเสนอแนะเปิดใจกว้าง

4.3 ควรส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการครองงาน คือ ใ้คนให้ถูกกับงาน ให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงานอย่างเป็นธรรม พร้อมรับฟังช่วยคิดช่วยแก้ปัญหากับผู้ใต้บังคับบัญชา

5. ข้อเสนอแนะการให้สัมภาษณ์ของครูผู้สอน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

5.1 ควรส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการครองตน คือ

5.1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 1 ควรมีนโยบายจัดการอบรมคุณธรรม จริยธรรมในเชิงปฏิบัติการโดยการให้วัดสถาบันทางศาสนาเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมในการให้ความรู้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดอย่างน้อย 1-2 ครั้งต่อปี อบรมเกี่ยวกับ รู้จักเลือกใช้คนให้ตรงกับงาน มีความประพฤติอ่อนน้อม รู้ทันสถานการณ์ รู้จักดำเนินชีวิตให้พอเหมาะยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง หากความรู้มาพัฒนาสถานศึกษาช่วยบุคลากรในการทำงาน การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลด้วยตัวเองอย่างความเที่ยงตรงไม่หวั่นไหว มีความรอบรู้ในข่าวสารสามารถนำมาแก้ไขปัญหาในการทำงาน ทำตนเองให้เป็นที่พึ่งคนอื่นได้ พัฒนาความยุติธรรมให้มากอย่ายึดติด

ในระบบเพื่อนฝูง ผู้บริหารควรนำหลักการบริหารถ้าเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม จริยธรรมก็คือหลักของประชาธิปไตยหาข้อมูลหาเหตุผลในการใช้งบประมาณ

5.1.2 ควรส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการครองคน คือ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 1 ควรกำหนดนโยบายในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจบุคลากรในโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น อาจจะเป็นสร้างขวัญกำลังใจในเรื่องของเกียรติบัตรหรือโล่รางวัล หรืออาจเป็นให้ลักษณะความดีความชอบของบุคลากรในโรงเรียนและ ควรพัฒนาผู้บริหารในด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นเกี่ยวกับเรื่อง การจัดกิจกรรม นันทนาการมีการพูดคุยกัน ผู้บริหารควรมีความเข้าใจในพื้นฐานบุคลากรในสถานศึกษาให้มาก ความเป็นกัลยาณมิตรกับบุคคลอื่น ความยุติธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา รู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงาน รู้จักรับฟังคนอื่น มีจิตใจโอบอ้อมอารี ส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจในการทำงานของครู การให้ความดีความชอบต่อผู้ใต้บังคับชาอย่างเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เป็นแบบอย่างที่ดี การร่วมรับประทานอาหารเป็นประจำปรึกษาหารือกัน รู้จักใช้วาจาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมแก้ไขความขัดแย้งได้ ผู้บริหารควรมองคณะครูทุกท่านเป็นเพื่อนร่วมงานเหมือนครอบครัวเดียวกัน การสร้างความศรัทธา คือ มีการเสียสละมีการให้ ควรจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในเรื่องความรักความสามัคคีให้มากขึ้น ให้เกียรติผู้ใต้บังคับชาในการแสดงความคิดเห็นโดยใช้หลักประชาธิปไตยในการบริหารงาน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอยู่กันแบบพี่แบบน้อง เป็นตัวแทนองค์กรต่าง ๆ ที่ขอความช่วยเหลือ ให้ความรู้ความเข้าใจต่อชุมชนต่อกลุ่มเครือข่าย

5.1.3 ควรส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการครองงาน คือ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 1 ควรมีนโยบายในการอบรมพัฒนาเกี่ยวเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพทางการศึกษายิ่งขึ้น ให้ความรับผิดชอบในการทำงานในทุกเรื่อง และในการที่จะสั่งงานก็ควรดูคนว่ามีความเหมาะสมกับงานไหมไม่เข้าใจก็ควรปรึกษาหารือ ผู้บริหารมีการอบรมพัฒนาแล้ว ให้นำมาเผยแพร่ต่อครูผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้ถือปฏิบัติตาม ให้เข้าใจในงานทุกอย่างและมอบหมายงานให้เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติ ควรรู้งานทุกอย่างที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ผู้บริหารไม่ควรตามด้านเทคโนโลยีมากเกินไปควรจะเน้นเรื่องคุณธรรม จริยธรรม นำหลักธรรมมาใช้ คือ การทำงานไม่ควรเป็นลักษณะในการสั่งการ ควรจะเป็นลักษณะในการปรึกษาหารือไม่ใช่อำนาจแต่ใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม เมตตาธรรม มาใช้ในระบบ ควรนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการบริหารงาน ควรดูครูแต่ละคนมีความรับผิดชอบงานทางด้านไหนบ้าง ควรแบ่งงานกันทำให้ทั่วถึงจะได้แบ่งเบาภาระงานจะไม่หนักแค่คน ๆ เดียว ควรให้มีวิทยากรที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานมา

ถ่ายทอดประสบการณ์ให้ความรู้แก่ผู้บริหาร ควรเน้นโยบายไปศึกษาดูงานสถานศึกษาที่มีความประสบความสำเร็จว่ามีแนวทางในการบริหารเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมอย่างไร อาจจะเป็น การศึกษาดูงานต่างประเทศหรือในประเทศ

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาระดับคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 1 มีค่าระดับคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน สอดคล้องกับงานวิจัย ทองย่อม สาครสูงเนิน (2548 : 146) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารคุณธรรมและจริยธรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า พฤติกรรมด้าน คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อยู่ในระดับมาก ถาวร อาจนนลา (2549 : 66) ได้ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมและ จริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เมื่อ พิจารณาจำแนกตามพฤติกรรมและจริยธรรมที่ผู้บริหารแสดงออกทั้งโดยรวมและรายด้านพบว่า ครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นต่อระดับพฤติกรรมคุณธรรมและ จริยธรรมด้านการครองตน ครองคน และครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 1 อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการครองตน รองลงมาคือ ด้านคุณธรรมในการครองงาน และ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการครองคน ตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรศักดิ์ ทัฬหิมหิน (2551 : 101-102) ได้ศึกษาการปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็น ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. ผลวิจัยพบว่า การปฏิบัติตนตามคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้าน มีระดับการ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ กิตติผดุงชัย (2551 : 71-72) ได้ศึกษาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหาร ข้าราชการครู และครูอัตราจ้าง มี ความคิดเห็นต่อ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารโดยรวมและราย ด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา วงษ์ชม (2554 : 83-84) ได้ศึกษาและ เปรียบเทียบสภาพและความคาดหวังพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูมี

ความคิดเห็นต่อสภาพพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทุกตัวแปร และสอดคล้องกับงานวิจัย สลิลทิพ ชูชาติ (2556 : 111-114) ได้ศึกษาพฤติกรรมเชิง จริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของ ผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัยการศึกษาระดับคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีระดับ คุณธรรม จริยธรรมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการจัดอบรมสัมมนาหลักสูตรในการอบรม ผู้บริหารเป็นประจำทุกปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีแนวทาง พัฒนาเข้าค่ายอบรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารบ่อยครั้ง (ศุภชัย ตาตะนิ. 2556 : สัมภาษณ์) เมื่อผู้บริหารได้รับการอบรมพัฒนาตนเองก็นำความรู้และแนวทางปฏิบัติตนมาใช้ในการปฏิบัติ ราชการทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรมในการครองตน การครองคน การครองงาน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน ซึ่งนับถือศาสนา พุทธและรับเอาหลักธรรมมาเป็นแนวปฏิบัติราชการและดำเนินชีวิต ซึ่งทำให้ผู้บริหารมีระดับ คุณธรรม จริยธรรมทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอน มีประสบการณ์การทำงานที่ แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับคุณธรรม จริยธรรมโดยรวมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่าระดับคุณธรรม จริยธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองย้อม สาครสูงเนิน (2548 : 148) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นว่า พฤติกรรม ด้านคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน พบว่า ระดับพฤติกรรมด้าน คุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าพฤติกรรมทางสถิติไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา อยู่ภักดี (2551) ได้ทำการศึกษาการปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าการเปรียบเทียบ

การปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าความคิดเห็นของข้าราชการครูกับกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรมในการครองตน คุณธรรม จริยธรรมในการครองคน และคุณธรรม จริยธรรมในการครองงานไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ กิตติผดุงชัย (2551 : 71-72) ได้ศึกษาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ข้าราชการครูและครูอัตราจ้าง มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน

การที่ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกันมีความเห็นว่า ระดับคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า

2.2.1 ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มองเห็นว่าผู้บริหารได้ผ่านการอบรมพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้และด้านคุณธรรม จริยธรรมบ่อยครั้ง ซึ่งทำให้ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีการกำหนดเป้าหมายในการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างชัดเจน วางแผนงานการบริหารให้เท่าทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ดำเนินการบริหารงานอย่างเต็มที่ตามศักยภาพที่ตนมีเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ใช้ภาษาสุภาพเมื่อสนทนาพูดคุย บริหารงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นหลัก สนับสนุนต่อความก้าวหน้าของผู้ใต้บังคับบัญชา อุทิศเวลาให้กับการดำเนินงานและกิจกรรมภายในสถานศึกษา เต็มใจทำงานในบทบาทและหน้าที่การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาไม่แสดงอาการเบื่อหน่าย พิจารณาอย่างรอบคอบในการอนุมัติการดำเนินงานในทุกโครงการที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา

3. ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จากการตอบแบบสอบถามของครูผู้สอน พบว่า ควรส่งเสริมการพัฒนาในการครองตน คือ วางตนให้เหมาะสมกับฐานะตนเอง บริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม และควรมีจิตสำนึกมีสติเตือนตัวเองและฟังความคิดเห็นบุคคลอื่นอย่างไว้รอดติ ในการครองคน คือ ส่งเสริมให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มาก ควรให้ความสำคัญกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียม และรับฟังข้อเสนอแนะเปิดใจกว้าง ในการครองงาน คือ ใช้คนให้ถูกกับงาน ให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงานอย่างเป็นธรรม พร้อมรับฟังช่วยคิดช่วยแก้ปัญหากับผู้ใต้บังคับบัญชาสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองย้อม สาครสูงเนิน (2548 : 153) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า ความต้องการของครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้น

พื้นฐานที่ต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานแสดงพฤติกรรมกรรมการการบริหารด้านคุณธรรม จริยธรรมทั้ง 3 ด้าน คือ การครองตน คือ ผู้บริหารควรประพฤติตน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและประชาชนโดยทั่วไป ปฏิบัติตนด้วยความยุติธรรมวางตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและประชาชนโดยทั่วไป ปฏิบัติตนด้วยความยุติธรรมวางตนเป็นกลางไม่ลำเอียง และมีความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการครองคน คือ ผู้บริหารควรให้คำยกย่องชมเชยแก่ผู้ร่วมงานเมื่อทำงานบรรลุผลสำเร็จ มีน้ำในเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ยุติธรรมไม่เลือกปฏิบัติ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านการครองงาน คือ ผู้บริหารควรมอบหมายงานให้ตรงกับความถนัด ความรู้ความสามารถ ใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ และพิจารณาความสำเร็จโดยยึดหลักความยุติธรรม สอดคล้องกับงานวิจัย ถาวร อาจนนลา (2549 : 70) ได้ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า พฤติกรรมคุณธรรมและจริยธรรมด้านการครองตน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ควรพัฒนาตนเองเพื่อสังคมอย่างเต็มศักยภาพเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาและความก้าวหน้าของประเทศควรครองตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลอื่น ทั้งส่วนตัวครอบครัว สังคม มีความซื่อสัตย์สุจริต ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ไม่มัวเมาในอบายมุขทั้งปวง ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการครองคนผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความเสมอภาคต่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงานโดยเท่าเทียมกัน ต้อนรับด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใส มีความเป็นกันเอง และควรสร้างความรู้สึที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงาน กล่าวคือปฏิบัติ ไม่เอาเปรียบ มีความจริงใจ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการครองงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมและจริยธรรมต่องานและสังคมมากขึ้น คือ ทำงานโดยยึดประโยชน์ของชาติมีระบบการประสานงานชัดเจนปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงตามกฎระเบียบไม่ควรปฏิบัติหน้าที่ โดยเห็นแก่เครือข่าย พวกพ้องและมีความเต็มใจ บริสุทธิ์ใจ มีเป้าหมายที่ดีในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัย กนกวรรณ กิตติผดุงชัย (2551 : 76) ได้ศึกษาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 1 ผลการวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิด พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และครูอัตราจ้าง คุณธรรม จริยธรรมในด้านการครองตน ต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี มีความยุติธรรม มีความเที่ยงตรง มีคุณธรรม และเอาใจเขามาใส่ใจเรา ส่วนด้านคุณธรรม จริยธรรมในการครองคน ต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีความเสมอภาพ มีความเมตตากรุณา และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ให้ขวัญและกำลังใจผู้ร่วมงานอย่างทั่วถึง ด้านคุณธรรม จริยธรรมในการครองงาน ต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มอบหมายงานตามถนัด ดูแลการ

ทำงานของลูกน้องอย่างจริงจัง และปฏิบัติงานเต็มเวลา สอดคล้องกับงานวิจัย พรศักดิ์ ทับทิมหิน (2550 : 102) ได้ศึกษาการปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 คือ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในและนอกโรงเรียน ในเรื่องการครองตน ครองคน ครองงาน บริหารแบบยึดหยุ่นไม่เคร่งครัดจนเกินไป วางตัวให้เหมาะสมน่าเชื่อถือให้ความเป็นกันเองแบบพี่น้อง ผู้บริหารมีความจริงใจกับครู ไม่หวังแต่ความก้าวหน้าของตนเพียงอย่างเดียว และสร้างความสามัคคีและให้ความสำคัญกับครู ควบคู่ไปกับการความสำเร็จของงาน สอดคล้องกับงานวิจัย สลิลทิพ ชูชาติ (2556 : 111-114) ได้ศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า ครูผู้สอน มีข้อเสนอรูปแบบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา ในแต่ละด้านดังนี้ ด้านการครองตน ต้องการให้ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงาน ต้องการให้ผู้บริหารประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนมีความซื่อตรงซื่อสัตย์ พูดจริง ทำจริง และต้องการให้ผู้บริหารมีคุณธรรมทั้งกาย วาจา ใจ และมีจิตสำนึกความเป็นผู้นำที่ดี ด้านการครองคน ต้องการให้ผู้บริหารมีความเสมอภาค ยุติธรรม ไม่เอานเอียง ต้องการให้ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็น หรือปัญหาของผู้ร่วมงานอย่างจริงจัง และต้องการให้ผู้บริหารให้ความเอาใจใส่ดูแลสนับสนุนผู้ร่วมงานให้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ ยกย่องเอาใจใส่ตามกาลอย่างเหมาะสม ด้านการครองงาน ต้องการให้ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการพัฒนางานด้วยความอุตสาหะไม่ย่อท้อกล้าเผชิญปัญหา ต้องการให้ผู้บริหารบริหารโดยยึดหลักการและความถูกต้องในการบริหารงาน และต้องการให้ผู้บริหารมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้ร่วมงาน

4. ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบว่า

4.1 ควรส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการครองตน คือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ควรมีนโยบายจัดการอบรมคุณธรรม จริยธรรมในเชิงปฏิบัติการโดยการให้วัดสถาบันทางศาสนาเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมในการให้ความรู้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดอย่างน้อย 1-2 ครั้งต่อปี อบรมเกี่ยวกับ รู้จักเลือกใช้คนให้ตรงกับงาน มีความประพฤติอ่อนน้อม รู้ทันสถานการณ์ รู้จักดำเนินชีวิตให้พอเหมาะยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง หากความรู้มาพัฒนาสถานศึกษาช่วยบุคลากรในการทำงาน การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลด้วยตัวเองอย่างความเที่ยงตรงไม่หวั่นไหว มีความรอบรู้ในข่าวสารสามารถนำมาแก้ไขปัญหาในการทำงาน ทำตนเองให้

เป็นที่ฟังคนอื่นได้ พัฒนาความยุติธรรมให้มากยิ่งขึ้นในระบอบเพื่อนฝูง ผู้บริหารควรนำหลักการบริหารถ้าเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม จริยธรรมก็คือหลักของประชาธิปไตยหาข้อมูลหาเหตุผลในการใช้งบประมาณ

4.2 ควรส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการครองคน คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ควรกำหนดนโยบายในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจบุคลากรในโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น อาจจะเป็นสร้างขวัญกำลังใจในเรื่องของเกียรติบัตรหรือโล่รางวัล หรืออาจเป็นให้ลักษณะความดีความชอบของบุคลากรในโรงเรียน และควรพัฒนาผู้บริหารในด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นเกี่ยวกับเรื่อง การจัดกิจกรรมนันทนาการมีการพูดคุยกัน ผู้บริหารควรมีความเข้าใจในพื้นที่ฐานบุคลากรในสถานศึกษาให้มาก ความเป็นกัลยาณมิตรกับบุคคลอื่น ความยุติธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา รู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับงาน รู้จักรับฟังคนอื่น มีจิตใจโอบอ้อมอารี ส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจในการทำงานของครู การให้ความดีความชอบต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เป็นแบบอย่างที่ดี การร่วมรับประทานอาหารเป็นประจำปรึกษาหารือกัน รู้จักใช้วาจาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมแก้ไขความขัดแย้งได้ ผู้บริหารควรมองคณะครูทุกท่านเป็นเพื่อนร่วมงานเหมือนครอบครัวเดียวกัน การสร้างความศรัทธา คือ มีการเสียสละมีการให้ ควรจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในเรื่องความรักความสามัคคีให้มากขึ้น ให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชาในการแสดงความคิดเห็นโดยใช้หลักประชาธิปไตยในการบริหารงาน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอยู่กันแบบพี่แบบน้อง เป็นตัวแทนองค์กรต่างๆ ที่ขอความช่วยเหลือ ให้ความรู้ความเข้าใจต่อชุมชนต่อกลุ่มเครือข่าย

4.3 ควรส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในการครองงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ควรมีนโยบายในการอบรมพัฒนาเกี่ยวกับเรื่อง การบริหารจัดการ การศึกษาให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ นักเรียนมีคุณภาพทางการศึกษายิ่งขึ้น ให้มีความรับผิดชอบในการทำงานในทุกเรื่อง และในการที่จะสั่งงานก็ควรดูคนว่ามีความเหมาะสมกับงานไหมไม่เข้าใจก็ควรปรึกษาหารือ ผู้บริหารมีการอบรมพัฒนาแล้วให้นำมาเผยแพร่ต่อครูผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนได้ถือปฏิบัติตาม ให้เข้าใจในงานทุกอย่างและมอบหมายงานให้เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติ ควรรู้งานทุกอย่างที่เกิดขึ้นในโรงเรียน นำหลักธรรมมาใช้ คือ การทำงานไม่ควรเป็นลักษณะในการสั่งการ ควรจะเป็นลักษณะในการปรึกษาหารือไม่ใช่อำนาจแต่ใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม เมตตาธรรม มาใช้ในระบบ ผู้บริหารไม่ควรตามด้านเทคโนโลยีมากเกินไปควรจะเน้นเรื่องคุณธรรม

จริยธรรม ควรนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ในการบริหารงาน ควรดูแลแต่ทุกคนมีความรับผิดชอบ งานทางด้านไหนบ้าง ควรแบ่งงานกันทำให้ทั่วถึงจะได้แบ่งเบาภาระงานจะไม่หนักแค่คน ๆ เดียว ควรมีนโยบายไปศึกษาดูงานสถานศึกษาที่มีความประสบความสำเร็จว่ามีแนวทางในการบริหาร เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมอย่างไร อาจจะเป็นการศึกษาดูงานต่างประเทศหรือในประเทศ ควรให้มีวิทยากรที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงานมาถ่ายทอดประสบการณ์ให้ความรู้แก่ผู้บริหาร

สอดคล้องกับงานวิจัย กนกวรรณ กิตติผดุงชัย (2551 : 76) ได้ศึกษาพฤติกรรมการที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 ผลการวิเคราะห์ข้อความปลายเปิด พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และครูอัตราจ้าง คุณธรรม จริยธรรมในด้านการครองตน ต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเที่ยงตรง มีความยุติธรรม มีคุณธรรม และเอาใจเขามาใส่ใจเรา ส่วนด้านคุณธรรม จริยธรรมในการครองคน ต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีความเสมอภาค มีความเมตตากรุณา และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน ให้ขวัญและกำลังใจผู้ร่วมงานอย่างทั่วถึง ด้านคุณธรรม จริยธรรมในการครองงาน ต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มอบหมายงานตามถนัด ดูแลการทำงานของลูกน้องอย่างจริงจัง และปฏิบัติงานเต็มเวลา สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐใน ส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวไว้ดังนี้ (4) พัฒนาระบบงานภาครัฐโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 34 บัญญัติให้การจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนต้องเป็นไปเพื่อผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ และความคุ้มค่า โดยให้ข้าราชการปฏิบัติราชการอย่างมีคุณภาพ คุณธรรมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมาตรา 72 บัญญัติให้ส่วนราชการมีหน้าที่ดำเนินการให้มีการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญ เพื่อให้ข้าราชการพลเรือนสามัญมีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม คุณภาพชีวิตมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. กำหนด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลสารสนเทศให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาตนเอง คือ

- 1.1 ใช้สัจปุริสธรรม 7 พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการครองตน
- 1.2 ใช้สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการครองคน
- 1.3 ใช้อิทธิบาท 4 พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการครองงาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาระดับคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ครั้งนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัย ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง คือ

- 2.1 ศึกษาการปฏิบัติตนในสังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 ของครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
 - 2.1.1 ควรให้ครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการปฏิบัติตนของครูและผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จะได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการเปรียบเทียบและพัฒนาต่อไป
 - 2.1.2 เพื่อนำไปพัฒนาครูและผู้บริหารให้เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งจะก่อให้เกิดความรักความสามัคคีของบุคลากรในสถานศึกษา